

N. IVANOVIČ

Algharjutused

minu lugemikkudele

Сборник грамматических
упражнений

к моим учебникам эстонского языка

—♦ Hind 20 senti ♦—

Tartus, 1928

J. Blaüberg'i kirjastus.

Peikari W.

N. IVANOVIČ

Algharjutused

minu lugemikkudele

Сборник грамматических упражнений

к моим учебникам эстонского языка

J. Blauberger

Tartus, 1928

J. Blaubergeri kirjastus.

A 6225

ПРЕДИСЛОВИЕ.

Настоящий сборник предлагает материал, при разработке которого учащиеся усвоят правильное начертание букв, ознакомятся с некоторыми грамматическими формами, а также усвоят некоторые грамматические правила изучаемого языка. Вполне понятно, что объём грамматических сведений на данных — III и IV — ступенях обучения должен быть очень ограничен. От доступности материала зависит и его место в сборнике.

После прохождения § 10 моей книги „Eesti keele aabits ja alglugemik“, можно прибегнуть уже к I-ой ч. сборника. Но чтобы учащиеся оперировали только с известными им словами, каждое упражнение I-ой ч. сборника можно проходить только после прохождения соответствующего § книги „Eesti keele aabits ja alglugemik“, номер которого указан в скобках при № упражнения.

Первою частью сборника — полностью или частью — преподаватель воспользуется на III-ьем году обучения. На IV-ом году обучения всё наиболее трудное из I-ой части повторяется, при чём курс расширяется материалом из II-ой части.

В заключение считаю своим приятным долгом выразить искреннюю благодарность г. г. Г. Рубелю и И. Блаубергу за оказанную ими помощь при составлении сего труда.

Автор.

I osa.

1 (10). Mis sinul on?
Minul on nimi, kamm,

2 (11). Mina olen klassis	Mina laulan
Sina oled klassis	Sina laulad
Tema on klassis	Tema laulab

3 (12). Mis teen mina?
Mina seisan ja loen salmi.
Mis teed sina?
Sina seisad ja loed salmi.
Mis teeb tema?
Tema seisab ja loeb salmi.

4 (13). Maalima — Anni, maali!

Mina maali-n kala,	mina ei maali.
Sina maali-d kala,	sina ei maali.
Tema maali-b kala,	tema ei maali.

Kammima — Manni, kammi!

Mina kammi-n,	mina ei kammi.
Sina kammi-d,	sina ei kammi.
Tema kammi-b,	tema ei kammi.

5 (14). Istuma — istu!

Mina istu-n,	mina ei istu.
Sina istu-d,	sina ei istu.
Tema istu-b,	tema ei istu.

Tema kuulab, tema ei kuula. Mina vaatan,
mina Sina ostad, Tema laulab,
Mina olen klassis, Sina loed, Mina
teen, Tema loeb, Mina kammin,

6 (15). Vaatama — vaata!

Olevik (настоящее время).

Ainsus (единств. ч.). Mitmus (множ. ч.).

Mina vaata- n	Meie vaata- me
Sina vaata- d	Teie vaata- te
Tema vaata- b .	Nemad vaata- vad .

Проспрягайте: kuulama — kuula!

7 (16). Paluma — palu!

Olevik.

Ainsus.

Mitmus.

Mina palu- n	Meie palu- me
Sina palu- d	Teie palu- te
Tema palu- b .	Nemad palu- vad .

Проспрягайте: istuma — istu!

8 (17). Otsima — otsi!

Olevik.

Ainsus.

Mitmus.

Mina (ma) otsi- n	Meie (me) otsi- me
Sina (sa) otsi- d	Teie (te) otsi- te
Tema (ta) otsi- b .	Nemad (nad) otsi- vad .

Проспрягайте: kammima — kammi! voolima —
vooli! maalima — maali!

9 (18). Kirjutage emale kiri!

10 (19). Tulema — tule!

Olevik.

Ainsus.

Mitmus.

M. (ma) tule-n, ei tule
S. (sa) tule-d, ei tule
T. (ta) tule-b, ei tule.

M. (me) tule-me, ei tule
T. (te) tule-te, ei tule
N. (nad) tule-vad, ei tule.

11 (20). Mina oskan kirjutada, sina ei oska kirjutada. Juku kirjutab kirja, Anni Joosep joonistab, Koer liputab saba, Gustav annab sikule heinu, Meil on aega, Koer vingub, Ruudi teab, kus on Narva, Lehmad tahavad heinu, Koerad jooksevad,

12 (21). Kirjutama — kirjuta!

Olevik (kirjutage ise).

Minevik (прошедшее время).

Ainsus.

Mitmus.

M. (ma) kirjuta-si-n
S. (sa) kirjuta-si-d
T. (ta) kirjuta-s.

M. (me) kirjuta-si-me
T. (te) kirjuta-si-te
N. (nad) kirjuta-si-d.

Проспрягайте: nimetama — nimeta! puudutama — puuduta! hammustama — hammusta!

13 (22). Panema — pane!

Olevik (kirjutage ise).

Minevik.

Ainsus.

Mitmus.

M. (ma) pan-i-n
S. (sa) pan-i-d
T. (ta) pan-i.

M. (me) pan-i-me
T. (te) pan-i-te
N. (nad) pan-i-d.

Проспрягайте: tulema — tule! olema — ole!

14 (23). *Kutsuma* — *kutsu!*

Olevik (kirjutage ise).

Minevik.

Ainsus.

Mitmus.

M. kutsu-si-n

M. kutsu-si-me

S. kutsu-si-d

T. kutsu-si-te

T. kutsu-s.

N. kutsu-si-d.

Проспрягайте: *istuma* — *istu.*

15 (24). *Mängima* — *mängi!*

Olevik (kirjutage ise).

Minevik.

Ainsus.

Mitmus.

M. mängi-si-n

M. mängi-si-me

S. mängi-si-d

T. mängi-si-te

T. mängi-s.

N. mängi-si-d.

Проспрягайте: *maalima* — *maali!* *voolima* — *vooli!*

16 (25). *Lugema* — *loe!*

Olevik (kirjutage ise).

Minevik.

Ainsus.

Mitmus.

M. luge-si-n

M. luge-si-me

T. luge-si-d

T. luge-si-te

T. luge-s.

N. luge-si-d.

17 (26). *Õppima* — *õpi!*

Olevik.

Ainsus.

Mitmus.

M. õpi-n

M. õpi-me

S. õpi-d

T. õpi-te

T. õpi-b.

N. õpi-vad.

Minevik.

M. õppi-si-n

M. õppi-si-me

S. õppi-si-d

T. õppi-si-te

T. õppi-s.

N. õppi-si-d.

18 (27). *Hakkama* — *hakka* (lugema)!

Olevik.

Ainsus.

Mitmus.

M. *hakka*-n (lugema)

M. *hakka*-me (lugema)

S. *hakka*-d (lugema)

T. *hakka*-te (lugema)

T. *hakka*-b (lugema).

N. *hakka*-vad (lugema).

Minevik.

M. *hakka*-si-n (lugema)

M. *hakka*-si-me (lugema)

S. *hakka*-si-d (lugema)

T. *hakka*-si-te (lugema)

T. *hakka*-s (lugema).

N. *hakka*-si-d (lugema).

19 (28). *Jooma* — *joo*!

Olevik.

Ainsus.

Mitmus.

M. *joo*-n (vett)

M. *joo*-me (vett)

S. *joo*-d (vett)

T. *joo*-te (vett)

T. *joo*-b (vett).

N. *joo*-vad (vett).

Minevik.

M. *jõi*-n (vett)

M. *jõi*-me (vett)

S. *jõi*-d (vett)

T. *jõi*-te (vett)

T. *jõi* (vett).

N. *jõi*-d (vett).

Pöörake (проспрягайте): *sööma*, *lööma*.

20 (29 и 30). Kirjutage pääst (наизусть) eesti tähestik (азбуку)!

21 (31). Mis on teie klassis?

22 (32). Mis on teie koolimajas?

23 (33). Missugused (какие) õppeabinõud on sinul?

24 (34). Kaashäälikud (согласные звуки): b, d, g, h, j (jot), k, l, m, n, p, r, s, t, v, f, ž, z, c, č, š, šč.

Täishäälikud (гласные зв.): a, e, i, o, u, ä, õ, ö, ü.

Õppige pähe (выучите наизусть) kaas- ja täishäälikud!

25 (35). Kirjutage lugemikust § 28 ja tõmmake kaashäälikutele kriips alla (подчеркните)!

Перенос слов.

26 (36). Примечание 1. Одиночная согласная, стоящая между гласными, начинает переносимую часть: ka-na, ma-ga-ma.

Разделите слова так, как их можно перенести.

I. Nina, lagi, saba, savi, meri, vesi, lumi, kala, köha, rohi, raha, vana, tuba, tädi, kiri, nimi, rida, mina, tema, sina, põrand.

II. Lugema, lamama, munema, põlema, küsima, kõhima, sinine, hobune, liputama.

27 (37-1). Примечание 2. Если в середине слова имеются рядом две или большее число согласных букв, то **последняя** из них отделяется в переносимую часть: kat-ki-ne, an-na, ost-ma.

Разделите слова так, как их можно перенести.

I. Istuma, nutma, oskama, kütma, mängima, kinkima, kutsuma, külmetama, kirjutama, valgus, tüdruk, album, ahjud, kolmas, neljas, eesti.

II. Hakkama, õppima, kukkuma, rippuma, hammustama, kannan, annan, kammin, kollane, kinni, alla, hammas.

III. Andma, lüpsma, kandma, tahtma, korsten, varssi, eestlane.

28 (37-2). Разделите слова так, как их можно перенести.

I. Poisid, seinad, haige, teine, käima, väike, raamat, riided, voolima, viima, vaatama, tooma, maalima, töötama, puutuma, hoone, voodi, köögis, juures, kaasas, loomad, lööma, naerma.

II. Seisma, heitma, laulma, kuulma, keetma, kaardid, köetakse, mõistma, jooksmata, mõistlik.

29 (37-3). Примечание 3. Две гласные буквы, стоящие в начале слова, могут быть оставлены в конце строчки: ui-sud, oo-ta-ma, õu-es.

Разделите слова так, как их можно перенести.
Aabits, aitäh, August, uisutama, uued.

30 (37-4). Примечание 4. Одиночная гласная буква, а также одна или несколько согласных букв не могут быть оставлены в конце строчки; только одни гласные или только одни согласные не переносятся: ema, ela-ma, sikk.

Разделите слова так, как их можно перенести.

Leib, ahi, ilus, aken, ajama, aga, edasi, õde, ehitama, esimene, isa, inetu, õpetama, köök, meie.

31 (37-5). Спишите статью „Uisutamas“, разделяя слова так, как их можно перенести.

32 (37-6). Kirjutage nimisõnu (имена существительные), mis vastavad küsimusele: **mis** see on? Näituseks (например): laud.

33 (38). Kirjutage nimisõnu, mis vastavad küsimusele: **kes** see on? Näituseks: koer.

34 (39). Pärinimed (сущ. собственные) kirjutatakse suure algtähega: Leida, Petseri.

Kirjutage pärisnimesid!

35 (40). Kirjutage pääst nädala päevade nimed!

36 (41). Kirjutage pääst kuude nimed!

37 (42)*. Kirjutage mitmusesse nimisõnad ja tõmmake tähele (букве) **d** kriips alla: ema — emad.

Isa, aasta, tädi, kala, kana, keha, pää, küla, nina, kummi, püha, saba, suu, tee, telliskivi.

38 (43). Kirjutage mitmusesse nimisõnad: lehm — lemad.

Loom, hein, kell, kõrv, silm, ilm, päev, laev, mets, koer, ots, sein, esmaspäev.

*) При прохождении этого и многих последующих §§ нужно обращать внимание учащихся на omastav käänne.

39 (44). Kirjutage mitmusesse nimisõnad: klass — klassid.

Kass, kool, kraav, kuur, müts, salm, plaan, saal, kamm, aprill, tool.

40 (45). Kirjutage mitmusesse nimisõnad: sõrm — sõrmed.

Laps, lill, hiir, järv, talv, uks, keel, sarv, tamm.

41 (46). Mis on teie söögitoas?

42 (47). Kirjutage mitmusesse nimisõnad: mäng — mängud.

Laast, kaev, laul, teekann.

Nädal, aabits. Koridor, minut, paber, kartul. Katus, sügis. Raamat, tüdruk, kandik, taldrik.

43 (48). Mis on teie magamistoas?

44 (49). Kirjutage omadussõnu (им. прилагат.).

45 (50). Mis on teie köögis?

46 (51). Kirjutage omadussõnad mitmusesse: valge — valged.

Värske, kena, hää, inetu. Suur, noor.

47 (52). Paber on valge, lumi on valgem. Leib on värske, sai on . . . Tool on raske, laud on . . . Muri nina on inetu, Kiisu nina on . . . Kana on kena, kukk on . . . Meie maja on suur, koolimaja on suurem. Enni on noor, Volli on . . . Lehm on vana, hobune on . . .

48 (53). Kirjutage ära ja õppige pähe: 1 — üks, 2 — kaks, 3 — kolm, 4 — neli, 5 — viis, 6 — kuus, 7 — seitse, 8 — kaheksa, 9 — üheksa, 10 — kümme.

49 (54-1). Kirjutage ära ja õppige pähe: 11 — üksteist, 12 — kaksteist, 13 — . . ., 14 — . . ., 15 — . . ., 16 — . . ., 17 — . . ., 18 — . . ., 19 — . . .

50 (54-2) Kirjutage ära ja õppige pähe: 10 — kümme, 20 — kakskümmend, 30 — kolmkümmend, 40 — . . ., 50 — . . ., 60 — . . ., 70 — . . ., 80 — . . ., 90 — . . ., 100 — sada.

51 (55). Kirjutage arvud (числа) sõnadega: 21 — kakskümmend üks, 25 — kakskümmend viis, 27 — , 29 — , 36 — kolmkümmend kuus, 38 — , 43 — , 45 — , 56 — , 62 — , 62 — , 73 — , 84 — , 85 — , 99 —

52 (56). Kirjutage ära ja õppige pähe: 100 — sada, 200 — kakssada, 300 — kolmsada, 400 — , 500 — , 600 — , 700 — , 800 — , 900 — , 1000 — tuhat.

53 (57). Kirjutage arvud sõnadega: 101 — sada üks, 105 — , 109 — , 113 — sada kolmteist, 117 — , 118 — , 217 — , 715 — , 814 — , 916 —

54 (58). Kirjutage arvud sõnadega: 120 — sada kakskümmend, 340 — , 580 — , 690 — , 270 — , 780 — , 880 — , 960 — , 430 — , 510 —

55 (59-1). Kirjutage arvud sõnadega: 325 — kolmsada kakskümmend viis, 467 — , 789 — , 865 — , 979 — , 137 — , 653 — , 417 — , 819 — , 608 —

56 (59-2). Pöörake: noomima — noomi!

57 (59-3). Pöörake: koristama — korista!

58 (60). Kirjutage ära nimisõnad: Kapp, käpp, kepp, trepp, supp, kukk, nukk, nokk, sokk, sikk, tekk, tükk, plekk, kass, tass, klass, poiss, kamm, memm, lett, pott, pann, õnn, lill.

59 (61). Kirjutage ära ajasõnad (глаголы): Rip-puma, õppima, hakkama, nokkima, kukkuma, kammima, hammustama, kallistama, tõttama.

Nimisõnad: Hammas, lammas, hommik, kummut, kummi, härra, õnnetus.

60 (62). Kirjutage mitmusesse nimisõnad: puu — puud.

Maja, teenija, maa, töö, veski, voodi, tera, muna.

61 (63). Kirjutage mitmusesse nimisõnad: põrand — põrandad.

Värv, ranits, kesknädal. Õnnetus — õnnetused, noomitus.

62 (64). Kirjutage mitmusesse nimisõnad: kartul — kartulid.

Kastrul, riul, sigur.

Linn-linnad, rasv, õun, esmaspäev. Sarv-sarved, lill, keel. Värv-värvid, kast, klaas, saan, soov, tall.

63 (65). Kirjutage arvud sõnadega: 8, 13, 29, 50, 78, 100, 206, 318, 542, 786, 908, 1000.

64 (66). Kirjutage vene nimesid ja perekonnanimisid (фамилии) ž, z, c, č, š, šč tähtedega.

65 (67). Väike maja on majake. Kala — kalake.

Nina —, keha —, kummi —, küla —, pää —, püha —, suu —, saba —, kivi —, tee —, aasta —.

66 (68). Kell — kellake, kõrv —, silm —, laev —, lehm —, loom —, mets —, päev —, ots —, ilm —, sein —, koer —, linn —, rasv —, õun —, piits —.

67 (69). Klass — klassike, kool —, kass —, kraav —, kamm —, müts —, plaan —, saal —, tool —, salm —.

68 (70). Sõrm — sõrmeke, lill —, hiir —, järv —, uks —, laps —, talv —, keel —, sarv —, tamm —.

69 (71). Mäng — mänguke, laast —, kaev —, laul —, kann —, hirm —.

70 (71-2). Puu — puuke, teenija —, maa —, kana —, töö —, tera —, voodi —, muna —, ema —, isa —, muru —, papa —.

71 (71-3). Kast — kastike, saan —, soov —, värv —, korv —, kaal —, klaas —, pull —, ring —.

72 (71-4). Pöörake ajasõna: röömustama.

II osa.

1. Гласный звук, слышимый коротко, называется кратким гласным звуком; он обозначается одной буквой: **saba**, **sigä**.

Напишите 10 слов, в которых были бы только краткие гласные звуки.

2. Гласный звук, слышимый долго, называется долгим гласным звуком; он обозначается двумя буквами: **jooksa**, **saata**, **pää**, **söök**.

Напишите 10 слов с долгим гласным звуком.

3. В односложных словах с кратким гласным звуком конечный согласный звук всегда бывает долгий, а поэтому он обозначается двумя буквами: **pott**, **rakk**, **lill**, **temm**, **kass**, за исключением сокращенных слов: **mul** (minul), **sul** (sinul), **tal** (temal) и слова **on**.

Напишите возможно больше односложных слов с долгим согласным звуком.

4. В односложных словах за долгим гласным звуком удвоенная согласная буква не пишется: **köök**, **jooks**.

Напишите возможно больше таких слов.

5. Читайте и переписывайте слова: **tool** — **toll**, **keel** — **kell**, **hää** — **häll**, **klaas** — **klass**, **pood** — **pott**.

6. Перенос слов. Гласные буквы, находящиеся в середине слова, присоединяются к предшествующей согласной: **vae-ne**, **jõua-me**, **sõua-me**. Но если при изменении слова после этих гласных звуков окажется только одна согласная буква, то при переносе надлежит разделять так: **jõua-me**, **jõu-ad**; **sõua-me**, **sõu-ad**; **peiu-ke**, **pei-ud**.

Разделите слова так, как их можно перенести.

Noiame, hoiad; leiame, leiad; hüüame, hüüad;
raiume, raiud; saiake, saiad; neiuke, neiud; lauale,
laual; riulil, riul; äiutame; uuesti; uued.

7. Слова, составленные из двух или большего числа слов, называются **сложными**: kooli + maja — koolimaja. Сложные слова при переносе можно разделять на составляющие их части: kooli-maja. Составные же части могут быть разделены согласно вышеизложенным правилам: koo-li-ma-ja; leparõõsas — lepa-rõõsas, le-pa-rõõ-sas; karjapoiss — karja-poiss, kar-ja-poiss; viieaastane — viie-aastane, viie-aas-ta-ne.

Разделите слова так, как их можно перенести.

Kodulind, koduloom, kohupiim, heinamaa, kasetukk, hanepoeg, viltsaabas, marjamaa, tuhatnelja, nelikümmend, leivatükk, jõulupuud, söögituba, sõnakuulmatu, üheskoos, rõõmusõnum, üksteist, jänesepraad, kuhjaalune, jõulumees, kolmeaastane, jõululaupäev.

8. Поставьте глаголы в форме повелительного наклонения II лица единственного и II лица множественного числа.

a) Kirjutama — kirjuta — kirjutage!

Puhastama, ehitama, vilistama, puudutama, kasutama, ähvardama, kisendama. Õngitsema, libisema, müdisema, värisema, varitsema, kihisema.

Elama, ajama. Imema. Küsima, kõhima, harima, rebima, ronima, tirima, väsima. Asuma, ujuma, puhuma, paluma.

Jooma, sööma, saama, lõõma, müüma, tooma, käima, viima, jääma.

Lahkuma, juhtuma.

b) Kasvama — kasva — kasvage!

Õitsema. Istuma, karjuma, kitkuma, kaaluma, kutsuma, hõõruma, astuma, raiuma, piiksuma, piiluma, muljuma, lausuma. Otsima, pätsima, tantsima, mängima, noomima, voolima, koorima, ehtima, hiilima.

Õppima — õpi — õppige !

Noppima, kloppima, nokkima, uppuma, rippuma, kukkuma, lakkuma.

d) Hakkama — hakka — hakake !

Hüppama, ruttama, tõttama, lükkama. Korjama, keelama, kaebama, kaevama, viskama, hingama.

e) Ostma — osta — ostke !

Peksma, päästma, kostma, paistma, tõstma, kastma, nutma, petma, tapma, lüpsma, maksma. Kartma, keetma, kiitma, lootma, niitma, saatma, toitma, heitma. Jooksma, tõusma. Pesema — pese — peske !

9. Olevik. Minevik.

Kirjutama — ei kirjuta, ei kirjutanud.

Kasvama — ei kasva, ei kasvanud.

Õppima — ei õpi, ei õppinud.

Hakkama — ei hakka, ei hakanud.

Ostma — ei osta, ei ostnud.

Руководствуясь приведенными примерами, произведите eitav kõne от глаголов § 8.

10. Ajasõna pööramistabel.

Paluma.

Kindel kõneviis (изъявительное наклонение).

Olevik.

Ainsus.

Mitmus.

1. pööre — palu-n	} ei palu	palu-me	} ei palu
2. (лицо) — palu-d		palu-te	
3. „ — palu-b		palu-vad	

Minevik.

1. p. — palu-si-n	} ei	palu-si-me	} ei
2. „ — palu-si-d		palu-si-te	
3. „ — palu-s		palu-si-d	

Tingiv kõneviis (условное наклонение).

Olevik.

1. p. — palu-ksi-n	} ei palu-ks	palu-ksi-me	} ei palu-ks
2. „ — palu-ksi-d		palu-ksi-te	
3. „ — palu-ks		palu-ksi-d	

Käskiv kõneviis (повелительное наклонение).

Olevik.

1. p. — —	—	palu-ge-m	är-ge-m	palu-ge-m
2. „ — palu	ära palu	palu-ge	är-ge	palu-ge
3. „ — palu-gu	är-gu palu-gu	palu-gu	är-gu	palu-gu

11. Kirjutage arvud sõnadega: 1000 — tuhat, 6000 — kuus tuhat, 15000 — viisteist tuhat, 26000 — kakskümmend kuus tuhat, 1927 — ..., 39507 — ..., 709004 — ..., 430068 — ..., 370409...

12. Kirjutage arvud sõnadega: 1000000 — miljon, 4307298 — neli miljonit kolmsada seitse tuhat kaks sada üheksakümmend kaheksa, 9067538 — ..., 17388006 — ..., 29064570 — ..., 30462185 ...

62

58